Соціальні комунікації

УДК 070.1:316.6

Мох Аліна Михайлівна
студентка магістратури за спеціальністю «Журналістика»
Національного університету «Острозька академія»
Mokh Alina
Master's Student of Journalistic
National University of Ostroh Academy

ОСОБЛИВОСТІ ЖУРНАЛІСТИКИ РІШЕНЬ: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД (на прикладі онлайн-видання «Рубрика»)

FEATURES OF SOLUTION JOURNALISM: THE UKRAINIAN EXPERIENCE (on the example of online media "Rubrika")

Анотація. *У статті описано важливість розвитку журналістики рішень як нового підходу подачі журналістського матеріалу. Досліджено її основні ознаки та загальні характеристики. Проаналізовано онтологічні та гносеологічні аспекти явища «Solution journalism» у межах понять «конструктивна журналістика» та «соціальна журналістика».*

Ключові слова: *журналістика рішень, конструктивна журналістика, соціальна журналістика, онлайн-медіа.*

Summary. *The article describes the importance of developing journalism solutions as a new approach to submitting journalistic material; its attributes and characteristics. Was researched ontological and epistemological aspects of the phenomenon of "Solution journalism" within the concepts of "constructive journalism" and "social journalism".*

Key words: *solution journalism, constructive journalism, social journalism, online media.*

Розвиток цифрових технологій обумовив виникнення кардинальних змін у суспільстві, його процесах та інституціях, зокрема й журналістиці. Унаслідок переходу друкованих, аудіальних та аудіовізуальних медіа в Інтернет інформація стала більш доступною, а також зросла її роль та соціальні впливи. Разом із тим утворилась низка негативних закономірностей, серед яких – перенасичення інформацією. Тенденції останніх років показують, що онлайн-медіа надають перевагу кількісному методу висвітлення подій і явищ, в той час як якісний – залишається поза увагою. Крім того, дедалі частіше ЗМІ вдаються до створення штучного попиту на негативні новини, вдаючись до сенсаційності. У середовищі великої конкуренції серед ЗМІ журналістика набуває деструктивного характеру: суспільство, яке щодня споживає негативні новини, перебуває у стресовому стані та відчуває страх і невпевненість у завтрашньому дні. Журналістика як соціальний інститут послаблює свою роль, адже не виконує однієї із основних функцій – організаційної. Зважаючи на вищесказане, виникає нагальна потреба у пошуку нових підходів висвітлення подій і явищ задля врегулювання інформаційного середовища та наповнення його конструктивом, що ефективно реалізується завдяки концепції журналістики рішень.

Поняття «журналістика рішень» виникає вперше у 2010 році, коли журналісти Девід Борнштейн і Тіна Розенберг у виданні «New York Times» створили колонку під назвою «Fixes», у якій вони почали публікувати шляхи вирішення різних важливих соціальних проблем з метою передачі досвіду читачам [1]. Згодом у 2013 році утворюється нью-йоркська організація «Solutions Journalism Network», у якій сутність поняття «журналістики рішень» описують так: «Вона чітко та переконливо розповідає, як відповідати на соціальні проблеми. Вона у критичний та правдивий спосіб з'ясовує і пояснює, показує приклади людей, які працюють над вирішенням проблем. Вона фокусується не лише на тому,

що могло б спрацювати, але і як, і чому це може спрацювати або не спрацювати» [4]. Всього за декілька років «Solutions Journalism Network» розробила сучасну концепцію тоді ще нового поняття «Журналістики рішень». Їхня концепція полягає у «збалансуванні новин історіями, які показуватимуть потенційний шлях і алгоритм дій» [3]. Сьогодні погляди щодо гносеологічного і онтологічного аспектів феномену «журналістика рішень» розбігаються. Частина науковців та журналістів-практиків вважають це поняття таким, що не підпорядковується видам тематичних спеціалізацій і може повноцінно застосовуватись до кожного з них. У спеціалізованому журналістському виданні «Medialab» журналістику рішень вважають явищем, яке «зосереджується на конкретних історіях та кейсах різних тематик; розповідає не лише про проблеми, але і про механізми їхнього вирішення» [12].

Різновекторна тематика журналістики рішень якісно реалізується у виданні «Рубрика». До прикладу, у матеріалі «Юля з Вандерленду: історія переселенки зі Сходу, яка виборола право на власне житло та допомагає іншим» [9] через головну героїню журналісти розкривають тему війни. У тексті «"Дракон на вулиці Драгоманова". Яна Супоровська про життя з раком, що попри все лишається життям» [13] за допомогою журналістики рішень висвітлюють тему, яка пов'язана із здоров'ям та важкими хворобами. Стаття «Бути екосвідомим: три ініціативи українців у регіонах» [11] направлена на вирішення проблем, пов'язаних з екологією.

З іншого боку, в українському медійному дискурсі швидко поширюється тенденція ототожнення журналістики рішень і конструктивної журналістики. Так, в онлайн-виданні «Internews» наголошують на тому, що журналістику рішень «часто ще називають «конструктивною», бо тут не може бути надмірної радості чи критиканства, а лише історії вирішення конкретних ситуацій» [6].

Ідентичність понять також підкреслює експерт Інституту конструктивної журналістики та нових медіа Сергій Даниленко [8].

Однак, варто зауважити, що різниця між цими двома категоріями таки є. Конструктивна журналістика – це метод боротьби з деструктивним характером засобів масової інформації, а журналістика рішень у цьому контексті виступає радше способом її реалізації. Конструктивна журналістика має ширше поняття. Про це у своїх дослідженнях пишуть К. Макінтайр зі США та її колега із Данії К. Голденстейт, які спеціалізуються на вивченні конструктивної журналістики. Вони поділяють конструктивну журналістику на 4 типи: журналістика рішень, журналістика перспективи, журналістика миру та відновні наративи. Усі ці типи мають схожу мету, проте потребують своїх унікальних підходів у підготовці журналістських матеріалів [2].

Щодо сучасної української моделі конструктивної журналістики, то, на наш погляд, найдоцільніше її описала Олена Голуб у статті «Конструктивна журналістика в онлайн-медіа. Огляд матеріалів» [7]. Авторка акцентує увагу на тому, що матеріали конструктивної журналістики повинні містити експертну оцінку події та її наслідків, а також рекомендації та поради для читачів у вигляді покрокової інструкції. Крім того, такі тексти концентруються на способах розв'язання складної ситуації та не містять потенційної шкоди для аудиторії.

Виходячи із зазначеного вище, теза про ідентичність понять «журналістика рішень» і «конструктивна журналістика» не може бути раціональною, адже у «журналістиці рішень» наявність експертної оцінки не входить у концепцію цього способу подачі матеріалів, а навпаки – вона реалізується лише на окремих людських історіях і кейсах. Конструктивна журналістика може реалізовуватись у вигляді пояснювальних статей, прикладом яких є матеріал на «Українській правді» із назвою «Новий алгоритм МОЗ щодо надання допомоги при COVID-19. Що важливо

знати» [5]. У ньому подається чітка інструкція щодо дій при COVID-19, але немає того унікального людського досвіду, який реалізується у матеріалах журналістики рішень.

У контексті дослідження приналежності журналістики рішень до конструктивної журналістики важливо також визначити її направленість на соціум, адже концепція журналістики рішень лягає в основу такого напряму як соціальна журналістика. Відтак, виникає нагальна потреба у визначенні цілей соціальної журналістики, щоб з'ясувати те, наскільки сильним є взаємозв'язок між цими двома явищами журналістики. Ж. Степанов визначає такі основні цілі соціальної журналістики:

- «освітлення соціальної реальності з точки зору пересічних громадян, всіх соціальних груп суспільства з метою розвитку соціальної та громадянської культури;
- освітлення менеджменту соціальної сфери з метою моніторингу та аналізу законодавчих ініціатив, адміністративних рішень і механізмів реалізації соціальної політики» [14].

Медіа-дії, орієнтовані на реалізацію першої мети, сприяють інтеграції соціального індивіда в суспільство. При чому соціальна і громадська культура у цьому сенсі є визначальним фактором консолідації громадськості. Однак, важливо розуміти, що журналістика рішень і соціальна журналістика також не є рівноцінними поняттями. Тут важливо окреслити напрями одного та іншого явища.

Предметом соціальної журналістики виступатиме інформація про стан суспільства або окремих його груп (національних, вікових, професійних і так далі) про взаємодію різних спільнот людей, про зміни в цих взаємодіях, а також окрему людську особистість і її проблеми. Реалізація журналістських матеріалів у цьому напрямі журналістики може відбуватись двома методами:

- інформування про стан актуальної проблеми, висвітлення передумов, чинників, що на неї впливають, розкриття сутності;
- пошук шляхів розв'язання проблеми за допомогою журналістики рішень.

Саме завдяки другому методу соціальна журналістика якісно формує роль журналістики як соціального інституту.

Працюючи у сфері журналістики рішень потрібно також розуміти механізм створення таких матеріалів. На основі дослідження медіаресурсу «Рубрика», ми виокремили критерії, за якими матеріал може вважатись журналістикою рішень: 1) журналістика рішень пояснює про передумови проблеми; 2) журналістика рішень подає рішення проблеми, воно є об'єктом матеріалу; 3) наявність доказів (реальних успішних кейсів людей, які вже знайшли вихід із ситуації і готові ним поділитись); 4) розповідь є повчальною: йдеться не про історію успіху людини, а про те, що з історії може читач винести; 5) в історії висвітлено не лише успіхи, а й перепони, які траплялись на шляху до втілення рішення героя матеріалу. Для цілісного і комплексного висвітлення матеріали повинні також містити такі складові: передумови (проблема), рішення, докази, урок, недоліки.

Розглянемо втілення складових на матеріалі «Не всі герої носять плащі. Професія: рятівники бездомних котів». Передумова відразу зазначена на початку тексту: «В Україні відсутня точна статистика кількості безпритульних котів, однак сумнівів у тому, що лік йде на сотні тисяч, не виникає. Понад те, відсутність контролю над їхньою народжуваністю призводить до збільшення чисельності таких тварин». Рішення полягає у створенні фонду, за допомогою якого бездомних тварин лікуватимуть і шукатимуть їм господаря. Докази – реальна історія головної героїні матеріалу, яка заснувала фонд «Хочу кота»: «Одними з перших, хто зробив порятунок безхатніх котів своєю професією, став фонд «Хочу кота». Суть його роботи проста: знаходити бездомних котів, лікувати їх та

шукати домівки». Результат: «протягом останніх трьох років 734 тварини знайшли родини, де про них піклуються та люблять». Урок полягає у тому, що рішення проблеми бездомних тварин є: можна забрати до себе на постійну основу, підгодовувати на вулицях або реалізувати ініціативу, схожу на ту, що реалізувала головна героїня матеріалу. Недоліки ми виявили в окремих уривках: «Наша робота — це часто термінові виклики, робота вночі, різні складні невідкладні випадки. Це неможливо повноцінно поєднати з, наприклад, офісним графіком»; «Саме за рахунок благодійних коштів "Хочу кота" має намір покрити свій 90-тисячний борг. І, що важливо, у них це виходить: наразі фонд уже зібрав понад 12,5 тис. гривень. Однак якщо в розрізі збору коштів для погашення боргу благодійність є ідеальним варіантом, то покладатись виключно на неї в інших аспектах функціонування фонду – шлях до самогубства» [10].

Висновки. Дослідивши особливості концепції журналістики рішень, ми з'ясували, що ця модель реалізується шляхом пошуку і розповіді не тільки про соціальні труднощі й проблеми, але і про відповіді на них. Її не можна ототожнювати із конструктивною та соціальною журналістикою, проте вона є важливою складовою цих напрямів. Журналістиці рішень притаманні розповіді про людей, увага до соціальної сфери суспільства, а її завдання полягає у висвітленні перспектив розв'язання проблеми, демонстрації успішного досвіду її вирішення у локальній спільноті, що може слугувати взірцем для інших спільнот та суспільства загалом. Вона наводить приклади того, як світ змінюється, які механізми цих змін і що для цього потрібно зробити. У журналістиці рішень важливий насамперед результат, презентація доказів його дії, ефективність, а не намір, аналіз причини конфліктної ситуації, опис процесу пошуку рішення та результат, якого досягли ті, хто пройшов цей шлях.

Література

1. Bass T. The Evolution of Solutions Journalism. *Medium*. 2019. URL: https://medium.com/solutionsjournalism/the-evolution-of-solutions-journalism-f7a917eba5df
2. McIntyre K., Gyldensted C. Positive Psychology as a Theoretical Foundation for Constructive Journalism. *ResearchGate*. 2018. №12. С. 1-17. doi: 10.1080/17512786.2018.1472527
3. What Is Solutions Journalism?. *Solutions Journalism Network*. URL: https://www.solutionsjournalism.org/about/solutionsjournalism
4. Буданівська Г. Проблема vs. її вирішення: навіщо редакціям конструктивна журналістика. *European journalism observatory*. 2017. URL: https://ua.ejo-online.eu/3642/etyka-ta-yakist/navishcho-redaktsiyam-konstruktyvna-journalistyka
5. Бушковська Н. Новий алгоритм МОЗ щодо надання допомоги при COVID-19. Що важливо знати. *Українська правда. Життя*. 31/ 03 / 2020. URL: https://life.pravda.com.ua/health/2020/03/31/240409/
6. Влучні приклади реалізації журналістики рішень. *Інерньюз-Україна*. 01/10/19. URL: https://internews.ua/opportunity/vluchni-prikladi-realizaciyi-zhurnalistiki-rishen
7. Голуб О. Конструктивна журналістика в онлайн-медіа. Огляд матеріалів. *Інститут масової інформації*. 08/04/2020. URL: https://imi.org.ua/monitorings/konstruktyvna-zhurnalistyka-v-onlajn-media-oglyad-materialiv-i32534
8. Даниленко С. Позитивна суб'єктність журналістики. *Детектор медіа*. 18/03/2021. URL: https://detector.media/blogs/article/187139/2021-04-18-pozytyvna-subiektnist-zhurnalistyky/
9. Єщенко. І. Юля з Вандерленду: історія переселенки зі Сходу, яка виборола право на власне житло та допомагає іншим. *Рубрика*. 2021. URL: https://rubryka.com/article/july-dodo-wonderland/

10. Костюченко Р. Не всі герої носять плащі. Професія: рятівники бездомних котів. *Рубрика*. 2021. URL: https://rubryka.com/article/ryativnyky-bezdomnyh-kotiv/
11. Матвиїшин І., Дуднік Т. Бути екосвідомим: три ініціативи українців у регіонах. *Рубрика*. 2021. URL: https://rubryka.com/article/ukrainian-eco-conscious/
12. Смагіна М. Журналістика рішень по-українськи. *Medialab*. 2021. URL: https://medialab.online/news/zhurnalistyka-rishen-po-ukrainsky/
13. Смик М. "Дракон на вулиці Драгоманова". Яна Супоровська про життя з раком, що попри все лишається життям. *Рубрика*. 2021. URL: https://rubryka.com/article/suporovska/
14. Степанов Ж. Моделі медіа-дій у соціальній журналістиці. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2017. № 1. с. 54-60. URL:https://science.lpnu.ua/uk/sjs/vsi-vypusky/vypusk-1-nomer-883-2017/modeli-media-diy-u-socialniy-zhurnalistyci